

سیر تحول نقاشی گل و مرغ ایرانی قبل دوره صفویه تا قاجاریه

هانیه شیروانی^۱، بیتا افخمی^۲

^۱ کارشناسی ارشد تصویرسازی، دانشکده هنر، موسسه آموزش عالی فردوس، مشهد، ایران
^۲ مربی گروه تصویرسازی، دانشکده هنر، موسسه آموزش عالی فردوس، مشهد، ایران

چکیده

پرداختن به گل و گیاه در نگارگری ایرانی دارای اهمیت ویژه‌ای است که در جریان روند تاریخی نگارگری، با نگرش‌های مختلف و روش‌های گوناگون به آن پرداخته شده است. هدف از این پژوهش مطالعه سیر تحول و تکمیل نقاشی گل و مرغ از قبل از دوره صفویه تا دوره قاجاریه است. همچنین، اهمیت این نقاشی در عرفان ایرانی مورد بحث قرار می‌گیرد و به مفهوم گل و مرغ در ادبیات و نقاشی‌های لاک، سفالینه‌ها و قلمدان‌ها پرداخته می‌شود. سؤالات پژوهش عبارتند از: گل و مرغ در ادبیات باستانی و عرفانی ایران چگونه است؟ سرآغاز نقاشی گل و مرغ در ایران چگونه است؟ تطبیق این نقاشی در دوران باستان با دوران صفویه تا قاجاریه چگونه است؟ تحول این نقاشی از دوره صفویه تا قاجاریه چگونه بوده است؟ خلق این نقاشی در هر دوره بر چه اساس بوده است؟ تفسیر آثار نقاشی گل و مرغ در هر دوره چگونه است؟ نقاشان برجسته گل و مرغ ایرانی چه کسانی هستند؟ روش تحقیق در این پژوهش توصیفی-تحلیلی است و شیوه گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است. در زمینه نقاشی گل و مرغ تحقیقات زیادی انجام شده است هرچند در این مقاله از تحقیق‌های ذکر شده جهت بررسی نگارگری گل و مرغ در ادوار مختلف، هنرمندان و کاربردهای آن به صورت جامع پرداخته شده است. طبیعت‌گرایی ریشه در اعتقادات باستانی مردم ایران دارد و در نگارگری‌ها به عنوان عنصری ضروری مشاهده شده است. گل و مرغ نوعی از نگارگری ایرانی است که شروع رسمی آن به دوره صفوی بازمی‌گردد. در دوران زندیه این شیوه در قالب شیوهای تزیینی در معماری و محصولات کاربردی تداوم یافت. این فرآیند در دوران قاجار با بازگشایی کارگاه‌های دربار ادامه یافت و در قالب هنرهای کاربردی و با ترکیب‌بندی و رنگ‌های مشخص تا پایان دوره قاجاریه ادامه یافت.

واژه‌های کلیدی: نگارگری ایرانی، گل و مرغ ایرانی، هنر نقاشی، نقاشان گل و مرغ.

مطالعات هنر و فرهنگ

دوره ۳، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۷، صفحات ۳۷-۵۵